

Tildeling av HIFOs Fritt Ord-stipend for 2012

Komiteen tildeler i år Fritt Ord-stipendet til Vidar Fagerheim Kalsås for hans masteroppgave: Minoriteter på utstilling. Framstillinga av samane og romanifolket sin historie på museumsutstillinger. Kalsås' masteroppgave ble levert ved Universitetet i Bergen våren 2011, og dreier seg spesielt om fremstilling av historie. Det er et aktuelt tema, men komiteen finner likevel hans oppgave original. Kalsås undersøker hvordan to etniske minoriteters historie er fremstilt gjennom to museumsutstillinger. Det dreier seg om *Sàpmi – en nasjon blir til* ved Tromsø Museum som åpnet i oktober 2000 og *Latjo-Drom: Romanifolkets/taternes kultur og historie* ved Glomdalsmuseet i Elverum som ble åpnet i april 2006.

Latjo-Drom fikk offentlig støtte og skulle være en kompensasjon til Romanifolket for tidligere tiders overgrep. Den er da også preget av offisielle synspunkter om Norge som flerkulturelt samfunn langt tilbake i tid der Romanifolket fremstilles som arbeidsomme håndverkere og som offer for det norske storsamfunnet representert ved staten, kirken og Norsk misjon blant hjemløse. Derimot betones motsetningsforhold til bofaste nordmenn og deres fordommer og rasisme i liten grad. Utstillingen konstruerer en opphavsmyte der Romanifolkets utstrakte reising i en vag fortid idealiseres og gjøres til et kulturtrekk som føres fram til i dag. Styrking av Romanifolkets identitet synes å være en tydelig hensikt med utstillingen.

Sàpmi – en nasjon blir til sprang ut av engasjement fra endel ansatte ved Tromsø Museum. Her fremstilles ikke samene som et eget folkeslag, som har vært vanlig ved museet tidligere. Utstillingen er en fortelling om utviklingen fra modernisering, fornorskingspolitikk og usynliggjøring til utviklingen av et samisk nasjonalt fellesskap der striden om retten til land og vann fremheves. Fremstillingen fremstår som en ”mesterberetning” med sterke politiske innslag, og den har da også blitt kontroversiell.

Kalsås har håndtert et kildemateriale som er ganske annerledes enn det historikere tradisjonelt benytter på en overbevisende måte. Også den metodiske inngangen med en konstruktivistisk representasjonsanalyse av utstillingsobjektene er godt gjennomført. Gjennom dette arbeidet har Kalsås kommet frem til interessante resultater. Sammenligningen mellom utstillingene får fram enkelte likheter, men først og fremst forskjellene. Samtidig som Kalsås viser interesse for utstillingenes tematikk og løsninger, påpeker han på en lavmælt måte hvordan begge utstillinger produserer eller snarere viderefører ideologier av ganske forskjellig karakter.

Prosessen fra masteroppgave til artikkel kan være problematisk, om forfatteren setter seg fore å skrive en forkortet versjon av hele oppgaven. Komiteen mener Kalsås' idé om å fokusere på hvordan Glomdalsmuseets utstilling *Latjo-Drom* åpnet museet som en arena for etnopolitikk representerer en avgrenset og realistisk tilnærming til prosessen med artikkelskriving, og ønsker å gi dette støtte. I en slik artikkel håper komiteen Kalsås også vil reflektere over hvordan historiefaget inngår i, og forholder seg til, den etnopolitiske dimensjonen.

Finn Erhard Johannessen, UIO

Jan Thomas Kobberrød, HIVE

Hilde Inntjore, UIA